

DR. CONSTANTIN ISTRATI, DESCHIZĂTOR DE DRUMURI ÎN ȘTIINȚĂ, EDUCATOR AL GENERAȚIILOR CE I-AU URMAT

Constața RIZESCU¹, Ana CARATĂ², Adriana-Elena TĂEREL³
adriana.taerel@yahoo.com

Abstract: Graduate of Faculty of Medicine in Bucharest in 1870, he obtained the degree of military surgeon and he begin the studies of Science Faculty in 1871. He studied Chemistry taught by Carol Davila, which has become the model that he has followed.

In 1872 he occupied the job of assistant chemist at the Chemical Laboratory of the Faculty, led by AN Bernath – Lendway (1836–1924).

În 1875 he promotes the internal exam of Eforie Hospitals in Bucharest. He has published scientific articles in the magazines and the newspapers of the time, „The Universe“, „The Trumpet of Carpathians“, „The future“, The newspaper „Oltul „.

Concerned about the development of science he participated at the foundation of several companies: Society of Medical Students (1875), The Scientific Society (1890) and in 1902 The Association for the Advance and Extent of Science (ARPIS).

During the War of Independence, he led one of the Red Cross ambulances In Plevna. Between 8th of July –27th of September 1878 he made a trip to Austria-Hungary and France for study thoroughly the hydrotherapy problems.

---

¹ Dr. farm., membru al Societății Române de Istoria Farmaciei (SRIF); membru titular al Diviziei de Istoria Științei a CRIFST al Academiei Române.

² Prof. dr. farm., Facultatea de Farmacie, UMF, Carol Davila”, București; membru titular al Diviziei de Istoria Științei a CRIFST al Academiei Române.

³ Conf. dr. farm., Facultatea de Farmacie, UMF, Carol Davila”, București, membru asociat al Diviziei de Istoria Științei a CRIFST al Academiei Române.

He carried out an intense teaching activity and made outstanding contributions in science. The recognition of its scientific abilities is certified by the titles of member of the Romanian Academy in 1889 and full member in 1899

During 1913 – 1916 he was the President of the Romanian Academy

Keywords: teacher, pathfinder, chemist, physician.

Introducere

Personalitatea omului de știință C. I. Istrati (1850–1918), s-a „creionat” din copilărie, în mediul familial. Fire iscoditoare, era inteligent, și așa cum mărturisește el însuși, în casa părintească „se făcea multă chimie de către mama (Maria Capșa Istrati). Mai întâi, cu lumânările de seu. Apoi, cu săpunul. Apoi, cu cerneala cu care eu am scris prima dată, și în sfârșit, nenumărate conserve”.

Date biografice

C. Istrati s-a născut la 5 septembrie 1850 la Roman. A urmat cursurile Școlii publice din Roman și concomitent, la insistențele mamei, femeie instruită pentru acea vreme, a studiat limba franceză și germană la pensionul Meltzer.

A urmat cursurile Academiei Mihăilene din Iași, unde a fost remarcat de Carol Davila (1828–1884) și adus la București.

Preocuparea științifică majoră (pentru chimie) a păstrat-o și când în 1869–1870, a devenit student al Facultății de Medicină din București, care pregătea medici și farmaciști pentru serviciul sanitar al armatei române. Modelul lui de om a fost **Carol Davila**, care în 1869–1870 îi preda chimia. Cum își amintește el însuși în jurnalul intim, Istrati a apreciat în mod deosebit cursurile lui **Alexe Marin** (1814–1895) și **Emanoil Bacaloglu** (1830–1891).

Titluri; posturi ocupate; activitate;

- în anul 1871, fiindcă a rămas în cadrul serviciului militar, obține gradul de **subchirurg militar**,
- în același an, 1871, se înscrie la Facultatea de Științe,

– în anul 1872 devine asistent bugetar prin concurs, al *Laboratorului de chimie* al facultății, condus de **Alfred Bernarth-Lendvay** (1836–1924). Aici se făceau analize de chimie alimentară, de ape minerale, expertize medico-legale etc.,

– 1873, la concursul de medic extern obține calificativul „foarte bine”,

– în anul 1875 trece cu bine examenul de medic intern de spital.

Constantin Istrati – educator al generațiilor viitoare. Fondator de societăți științifice

C. I. Istrati a fost preocupat permanent de ideea ridicării generațiilor viitoare și a țării, prin știință. Ideea a fost susținută prin activitatea sa de inițiator și fondator de societăți științifice. În anul 1875 participă la înființarea *Societății Studenților în Medicină*, iar în anul 1876 devine președintele acesteia.

Ca educator al generațiilor viitoare, prin munca asiduă a fost și fondatorul *Societății de Științe* din România, în 1890, dar și al *Asociației Române pentru Învățămintul și Răspândirea Științei (ARPIS)*, care a luat ființă în 1902.

La 20 iunie 1877, Constantin Istrati susține teza de doctorat în medicină și chirurgie [2], în fața unui juriu din care făcea parte atât Davila cât și Ștefan Capșa.

În războiul pentru Independența României și în misiune științifică

În anii 1876–1877, membrii *Societății Studenților în Medicină*, la inițiativa lui C. Istrati, solicită să facă instrucție militară în vederea campaniei în Turcia; studenții hotărăsc să se înroleze voluntar în război. În 1877 societatea își încetează activitatea.

Imediat după susținerea tezei de doctorat, în 1877, a preluat conducerea unei ambulanțe de cruce roșie, la Plevna. S-a îmbolnăvit de tifos exantematic; după însănătoșire a fost trimis în stațiuni balneare din Austria.

În perioada 8 iulie –27 septembrie 1878, întreprinde o călătorie științifică, autorizată de Eforia Spitalelor, în diverse stațiuni din Austro-Ungaria și Franța la solicitarea sa. Istrati cerea să i se permită să aprofundeze problemele hidroterapiei. Misiunea științifică este raportată cu lux de amănunte în „Jurnalul Societății Medicale” din 1879.

Activitate în învățământ

În 1879 C. Istrati solicită și obține aprobarea să țină un **curs liber de chimie judiciară** la Facultatea de Medicină. Acesta este debutul lui în activitatea didactică.

În anul 1880, C. Istrati acceptă postul de **suplinitor** la *Catedra de Chimie organică a Școlii de Farmacie* din București. În 1881 susține un examen– concurs și devine **profesor titular** la această catedră, până în anul 1887.

Activitate științifică

În anul 1882 pleacă la Paris și după șapte luni își ia examenul de licență în științe fizico– chimice. Lucrează mult cu profesori renumiți (Charles Friedel, Würtz și alții), concomitent pregătindu-și teza de doctorat, pe care o susține în 1885.

Activitatea științifică deosebită a medicului, chimist, C. I. Istrati, determină oamenii de știință din Franța să-l primească în anul 1884 membru al *Societății de Chimie* din Paris. Este ales și membru al *Societății de Chimie* din Berlin.

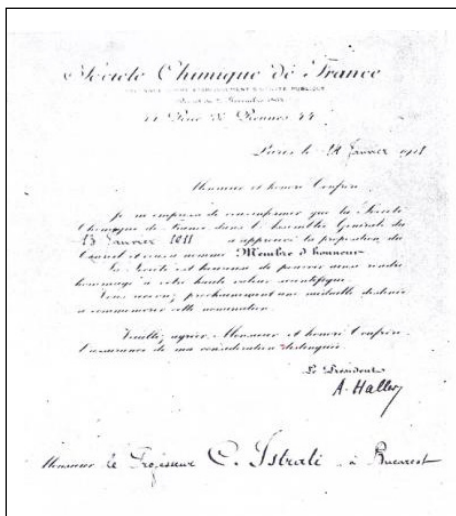

Fig. nr.1 – Confirmarea titlului de membru de onoare al Societății de Chimie din Franța, (facsimil)

Reîntors în țară, susține un examen– concurs la catedra de Chimie Medicală, la Facultatea de Medicină din București, reușind ca **profesor titular**.

În activitatea de cercetare științifică, descoperă o clasă de coloranți fără azot, pe care le numește *franceine*. La expoziția internațională de la Paris, în anul 1889, primește medalia de aur pentru *franceine*, precum și gradul de *Ofițer al Instrucției Publice* din Franța. Tot în același an, 1889, obține pentru franceine brevetul nr. 197.135.

Dar, în Germania, brevetul lui este înscris de altă persoană, care a știut să-l valorifice industrial.

C. I. Istrati studiază și cercetează diverse zăcăminte, petrolul din țară, nămolul Mării Negre, chihlimbarul, ozocherita etc. precum și compușii halogenați aromatici, oxidarea anilinei, obținerea camforului etc.

În anul 1889 are loc Congresul internațional de Chimie, unde este ales vicepreședinte al *Secției pentru Nomenclatură* și ulterior membru în *Comisia Permanentă pentru Nomenclatură*.

Istrati face propuneri originale privind aminele, iminele, amidele, introducerea de cifre privind substituenții etc.

În anul 1898 participă ca fondator al societății „Centrală”, care avea ca scop producerea de substanțe farmaceutice și comercializarea acestora. Societatea respectivă se lichidează la un an de la moartea lui C. Istrati, în 1919.

Primul congres al tuturor societăților științifice din țara noastră, inițiat de către C. Istrati, are loc la 2 iunie 1902, la Iași, iar cel de-al doilea, s-a desfășurat în 1903 la București.

În cartea sa, I. Jianu [2] descrie cu amănunte aceste congrese. Ulterior, cel de-al treilea congres are loc la Craiova și al patrulea la Constanța. Următoarele congrese au fost organizate la București, Focșani, Târgoviște, și în sfârșit, în 1913, cel de-al optulea congres are loc la Galați. După 20 ani, în 1934, are loc la București, ultimul congres al acestei asociații.

Publicații

Constantin Istrati a publicat diverse articole în gazeta științifică „Universul” (1871) și în alte gazete: „Trompeta Carpaților”; „Viitorul”, „Oltul” (1875).

În anul 1891 publică „*Curs elementar de chimie*”, în variantă română și tradus în limba franceză și spaniolă. La vernisaj, cursul este prezentat de profesorul lui, **Charles Friedel**.

Fig. nr. 2 – Constantin I. Istrati, *Curs elementar de chimie* (stânga – în limba română; dreapta – în limba franceză)

Studiul relativ la o nomenclatură generală în chimie organică a rămas una dintre cele mai vaste lucrări în domeniul nomenclurii chimiei organice (1200 pagini pe care le-a publicat în anul 1913).

C. Istrati are o corespondență vastă cu oameni de știință renumiți din Franța, din Elveția (Geneva), din Rusia (Moscova și Sankt Peteresburg), din Argentina (Buenos Aires) etc. A pregătit cadre de bază din generația următoare, unii dintre aceștia fiind-ne nouă profesori. Printre aceștia au fost: Constantin Tănăsescu, Lazăr Edeleanu, Eugen Angelescu.

C. Istrati, ca bun român, a studiat și istoria strămoșilor noștri, culegând cu migală vechi documente ce se află la Muzeul Cultural din Turnu Severin.

A decedat în 1918 la Paris.

În loc de concluzii – Epilog

C. I. Istrati, a desfășurat permanent o activitate deosebită, socială, medicală și culturală.

Pentru recunoașterea meritelor sale în războiul de independență, ca medic, a primit „Medalia de aur”; – comandamentul rusesc i-a acordat „Ordinul Sfânta Ana”; Chiar și turcii, drept recunoștință pentru îngrijirea prizonierilor otomani, îi conferă decorația „Medgidie”, iar Crucea Roșie belgiană „Diplomă de Onoare”, distinguându-se „în activitatea deosebită umanitară”.

În anul 1889 Constantin Istrati este ales **membru corespondent al Academiei Române**, iar în 1899 devine **membru titular**. În perioada anilor 1913–1916 C. Istrati a fost **președinte al Academiei Române**.

Este necesar să amintim că la centenarul Lavoisier, C. Istrati este inițiatorul manifestărilor științifice pentru prima dată în lume. De aceea, noi cei de astăzi, poate vom reuși să redăm lui Constantin Istrati poziția pe care o merită în istoria științelor, atât ca savant cât și ca om, ca educator.

Apreciem că pentru prodigioasa activitate și importanța operelor sale, formator de formatori, dr. C. I. Istrati, merită să fie sărbătorit în cadrul UNESCO, pentru întreaga sa activitate.

Bibliografie selectivă

[1] – Izsák, S., *Farmacia de-a lungul secolelor*, Editura Științifică și Enciclopedică, București. 1979, p. 419.

[2] – Jianu, I., Vasiliu, G., *dr. C. Istrati*, Editura Științifică, București, 1964.